

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ – ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

Докторске академске студије

ИЗВЕШТАЈ КОМИСИЈЕ ЗА ОЦЕНУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ ЗА ОЦЕНУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

1.1. ДАТУМ И ОРГАН КОЈИ ЈЕ ИМЕНОВАО КОМИСИЈУ

Одлуком бр. 800/1, донетом на седници одржаној дана 25. 03. 2026, Наставно-научно веће Филолошког факултета Универзитета у Београду образовало је Комисију за оцену докторске дисертације докторанда **Мише Алексића** под насловом „Семантика стиховних облика у италијанској поезији и њихови еквиваленти у преводима на српски и хрватски с краја XIX и почетака XX века”, урађену под менторским руковођењем др **Снежане Милинковић**.

1.2. САСТАВ КОМИСИЈЕ ЗА ОЦЕНУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

1. ПРЕДСЕДНИК КОМИСИЈЕ

Име и презиме: др Сања Париповић Крчмар

Звање: редовни професор

Ужа научна област: Српска и јужнословенске књижевности са теоријом књижевности

Датум избора у звање: 15. 06. 2025.

Установа на којој је запослен: Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду

2. ЧЛАН КОМИСИЈЕ

Име и презиме: др Предраг Бребановић

Звање: ванредни професор

Ужа научна област: Наука о књижевности

Датум избора у звање: 05. 12. 2022.

Установа на којој је запослен: Филолошки факултет Универзитета у Београду

3. ЧЛАН КОМИСИЈЕ

Име и презиме: др Розана Морабито (Rosanna Morabito)

Звање: ванредни професор

Ужа научна област: српски и хрватски језик и књижевност

Датум избора у звање: 1. 11. 2001.

Установа на којој је запослен: Универзитет "L'Orientale" у Напуљу

4. ЧЛАН КОМИСИЈЕ

Име и презиме: др Наташа Гавриловић

Звање: доцент

Ужа научна област: Италијанистика – италијанска књижевност

Датум избора у звање: 10. 07. 2024.

Установа на којој је запослен: Филолошки факултет Универзитета у Београду

5. ЧЛАН КОМИСИЈЕ

Име и презиме: **Кликните да бисте почели унос текста.**

Звање: **Кликните да бисте почели унос текста.**

Ужа научна област: **Кликните да бисте почели унос текста.**

Датум избора у звање: **Кликните да бисте почели унос текста.**

Установа на којој је запослен: **Кликните да бисте почели унос текста.**

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

Име (име једног родитеља) презиме:	Миша, Милан, Алексић
Датум и место рођења:	25. 02. 1996, Ваљево, Р. Србија
Наслов мастер рада:	<i>Подела "Аркадије" из 1711: стилско-метричка анализа разлога</i>
Датум одбране мастер рада:	20. 09. 2019.
Установа где је одбрањен мастер рад:	Филолошки факултет Универзитета у Београду
Научна област из које је стечено академско звање мастера:	Италијанска књижевност

III СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА који су објављени или прихваћени за објављивање у оквиру рада на докторској дисертацији

- М. Алексић, *Considerazioni minime su Bjesni Rolando di Dragiša Stanojević*, *Italica Belgradensia* 1 (2021), 27-54.
- М. Алексић, *Pitanje semantike stiha u savremenoj italijanskoj teorijskoj misli*, *Umjetnost riječi*, knj. 67, br. 2 (2023), 187-211.
- М. Алексић, *Le forme metriche e la ricezione della poesia in traduzione sull'esempio delle traduzioni ottocentesche in serbocroato della poesia di F. Petrarca*, u *Testo, autore, pubblico. Forme di ricezione dall'antichità alla modernità*, a c. di A. Arena, L. Buffatti, S. Caiola, F. Carnazzi, I. Menin, G. Meriani, M. Nimis, Padova, Libreriauniversitaria.it, 2024, 125-140.
- М. Алексић, *Recepcija italijanske kancone u srpskoj i hrvatskoj književnosti 19. veka*, u *Jezici i kulture u vremenu i prostoru*, XI, књ. 1, ур. С. Гудурић, М. Стефановић, Ј. Дражић, Нови Сад, Универзитет у Новом Саду, Филозофски факултет, 2024, 59-70.

IV НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Семантика стиховних облика у италијанској поезији и њихови еквиваленти у преводима на српски и хрватски с краја XIX и почетака XX века

V ПРЕДМЕТ И ЦИЉ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Као што истиче сам М. Алексић у својем одлично устројеном Уводу којим исцртава критички и појмовни координатни систем своје тезе, односно предмет и циљ докторске дисертације, метрички облици којима ће се бавити у својој докторској радњи за њега нису, трагом Ф. Магра и А. Солданија, само пуки обрасци, већ *историјски организми* које ће управо због тога он сам, прихватајући поставке С. Петровића, посматрати као *текстове* у којима леже слојеви и слојеви значења и који су, поред граматичких, носиоци и семантичких вредности. Опет с правом, истиче уједно да се нужност такве поставке готово намеће за све оне који се баве поезијом 19. века јер је сама та романтичарска поезија истакла потребу за коренимом обновом поезије – те се неминовно суочавала с традицијом – и истовремено ”установила начело *субјективности* као извориште сваке ”аутентичне” поезије”, те метричка промишљања и остварења италијанске романтичарске поезије где су метрички облици *историјски организми* изузетно дугог трајања, као и она српска и хрватска с другачијим поставкама у виду наводно *аусторијских организама* која управо у сучељавању с италијанском поезијом откривају своју суштинску и прикривену историчност, за М. Алексића постају главним предметом истраживања. А циљ тог истраживања, након што је М. Алексић сјајном и иновативном анализом прилика у 19. веку које неминовно захтевају и дијахронијску перспективу (у том смислу довољно је само поменути разматрања о стиху *endecasillabo*, италијанском једанаестерцу из 13. века и проблем Дантеове наративне терцине с почетака 14. столећа) доказао његову утемељеност јесу нека ”општа теоријска запажања о семантици стиховних облика у оним књижевноисторијским раздобљима у којима преовлађује друштвена функција књижевности, као и о ’народности’ на плану версификације као таквој”. Управо ће због тога, у наставку уводних разматрања, у одељку ”Између метрике и метаметрике: теоријско-методолошки оквир”, М. Алексић показати и доказати да је семантички оријентисана теорија метрике погодан теоријски оквир за испитивање версификације 19. века јер је можда, како истиче аутор тезе, једини приступ који нам омогућава да разумемо и основне тенденције, али и ”противуречности система италијанске, српске и хрватске версификације 19. века”. Ако су, када говоримо о српској и хрватској поезији поменутог периода, већ неке претходне студије (С. Петровић) показале за одређене конкретне примере (рецепција стиха Змајевог симетричног дванаестерца) на који начин семантички оријентисана теорија успешно објашњава спектар вредносних судова, М. Алексић истиче да постоји доста других феномена, класицистичких облика који су реинтерпретирани као ”народни”, а за које механизам тих реинтерпретација ваља утврдити, што представља основни циљ његовог рада, а што једнако, ма колико парадоксално звучало с обзиром на несклад у континуитету традиције, важи и за италијанске песнике 19. века (употреба ”класицистичког и мелодраматског наслеђа у декларативно ’народној’ поезији”).

VI ОСНОВНЕ ХИПОТЕЗЕ ИСТРАЖИВАЊА ДИСЕРТАЦИЈЕ

У трећем, најобимнијем и најиновативнијем делу своје докторске радње М. Алексић доказује утемељеност властитих хипотеза изнетих у претходном делу тезе. Кандидат у светлу семантичке теорије стиха и метричких облика нуди исцрпну анализу метричких решења, с једне стране, и метричких тумачења, са друге, најзначајних представника одабраног периода. Пратећи најзнаковитије метричке тенденције најпре се бави италијанским, а потом и српским и хрватским ауторима, а посредством превода као директног контакта с италијанском метричком проблематиком.

Први део трећег одељка М. Алексић, исцртавајући већ претходно објашњену параболу унеколико измештене семантике метричких облика, отвара и затвара најзначајнијим именима италијанског романтизма, А. Манцонијем и Н. Томазом, ауторима који су се на различите начине уградили и у српске и хрватске метричке, песничке и, шире, књижевне поставке. То су аутори који истовремено означавају извориште и исходиште најзанимљивијих метричких реинтерпретација италијанског 19. века које М. Алексић идентификује у остварењима Ђ. Бершеа, Л. Карера и Ф. Дал'Онгара, чија остварења захваљујући подробној метричкој анализи, а на основама семантичке теорије, унеколико реинтерпретира у односу на важеће критичке тенденције. Након анализе бројних стихова, датих и у оригиналу и у преводу како би читалац могао да прати метричка поигравања, али и теоријских и општих напомена поменутих аутора, кандидат закључује да је *субјективност* у пракси Н. Томазеа, коју повезује с његовом теоријском мисли и "законом смисла", једна од тенденција друге генерације романтичара. Истовремено, а што је аутору тезе због његових почетних хипотеза најзанимљивије, устврђује да она коегзистира с конвенционалном линијом стваралаштва, с њеним *узоритим* текстовима и метричким поступцима, што се огледа у позивањима на А. Манцонија, пре свега, али и Бершеа и Карера ("народни" песници који преузимају Бершеов "хибридни" осмостих, шестостих итд., односно приклањају се "пнутреној полиметрији" и претварају је у одлику "народне" поезије, на пример). Како би оним што је уследило доказао претходно, М. Алексић наводи метричке примере неколиких дела Ђ. Кардучија, још једног великог, али на први поглед посве различитог "метричког археолога" него што је то А. Манцони: "Ако је, дакле, у првој половини века промишљање о томе шта би то била народна форма имало за циљ да књижевни код прилагоди одређеној публици, 'народу' на различите начине схваћеном, независно од тог што се и код тих аутора представа о адекватној народној форми темељила редовно на некој априорној књижевној идеји и у пракси нужно самаравала с 'притиском' старог књижевног система, код Кардучија се промишљање о истом проблему одваја од питања специфичне публике и формира једино с обзиром на одређено књижевноисторијско и књижевнокритичко становиште. Поступци, аргументи, па чак и форме могу бити идентични, али је њихов општи смисао битно другачији".

У другом делу трећег одељка ће се М. Алексић бавити суштински истим или у најмању руку сличним феноменима, само с друге стране Јадрана, те ће једнако парадигматично одабрати оне ауторе који су се, потакнути својим италијанским бављењима, носили са сличним метричким проблемима, само с нешто другачијим одређењима. Аутор тезе, најпре, истиче да срж српске и хрватске романтичарске новине лежи у новом тумачењу постојећих стиховних облика, у тенденцији да се стари стиховни облици, једнако присутни у претходној поезији, тумаче као "страни" духу језика. Такође, једнако стари стиховни облици, попут, на пример, асиметричног десетерца којег користи и један Ј. Пачић у петраркистичкој лирици, који су блиски новој "народној" доктрини постају нормом управо зато што су протумачени као "народни". И то је, по кандидату, јасан доказ да једино семантички оријентисана метричка анализа може да до краја осветли и протумачи дела аутора овог периода. Стога закључује да се, бавећи се српском и хрватском поезијом истог периода, суочава с истим проблемом као и у претходном одељку посвећеном италијанским песницима ("ако П. Прерадовић каже, прибегавајући истој метафори

као и Ђ. Берше, да не жели да његов превод Дантеа буде 'туђинац' у сопственој кући и одбија да користи једанаестерац јер је 'нашем језику неприкладан', зашто онда у изворним песмама користи сафичку строфу, и то у једанаестерцу?"), те на исти начин прави одабир примерних аутора за своја метричка разматрања. Тако примерни у овој поставци постају Медо Пуцић и Стјепан Бузолић као песници који се налазе управо на размеђи италијанских и српских и хрватских метричких репертоара и М. Алексић у том светлу нуди иновативне анализе њихових стихова у латентној, али аргументованој полемици с претходним тумачима. Потом су ту и Бранко Радичевић и Петар Прерадовић с десетерачким преводима одломака из *Комедије*, за које кандидат утврђује да су представници уочљивије тензије између наслеђа чије је порекло у усменој поезији и оног који је у мањој или већој мери већ био асимилован, али којег они доживљавају као одлике страних књижевности. И поново, посредством подробне метричке и тонско-силабичке анализе стихова М. Алексић аргументовано полемише, доказујући властите поставке, с неким од у домаћој литератури уврежених критичких увида. Све до последњег дела посвећеног песницима "Вјенца" и преводима Д. Станојевића који по М. Алексићу већ постају показатељи покушаја превазилажења и пружања отпора романтичарској метрици, односно романтичарском поимању метричких елемената. Овим последњим сегментом кандидат успешно заокружује врло згуснуто, али и подробно и аргументовано образлагање на почетку рада изнетих теза.

VII КРАТАК ОПИС САДРЖАЈА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Докторска дисертација *Семантика стиховних облика у италијанској поезији и њихови еквиваленти у преводима на српски и хрватски с краја XIX и почетака XX века* састоји се од следећих поглавља: 1. Увод (1-25); 2. Између метрике и метаметрике: теоријско-методолошки оквир (26-32); 3. Семантика италијанских стиховних облика у италијанској поезији прве половине и српској и хрватској поезији друге половине 19. века (33-187) који се састоји из два дела, први, Рецепција сталних метричких облика у италијанској поезији прве половине 19. века (33-121), с потпоглављима "Алесандро Манцони: метричко наслеђе на раскршћу поетика"; "Ђовани Берше: романтичарска метрика и метрика поезије за музику"; "Луиђи Карер: теорија звучности стиховних облика"; "Франческо Дал'Онгаро: аутентични облици усмене поезије"; "Николо Томазо: метричка археологија и природне основе метрике"; "Романтичарска метрика између субјективности и конвенције"; и други, Рецепција сталних метричких облика у српској и хрватској поезији друге половине 19. века (122-187), који се састоји из следећих потпоглавља: "Између италијанског и српског и хрватског репертоара облика: Медо Пуцић и Стјепан Бузолић"; "Треће између два система: Бранко Радичевић, Петар Прерадовић и десетерачки преводи из *Комедије*"; "Превазилажење и отпор романтичарске метрике: од песника *Вјенца* до Д. Станојевића"; 4. Закључне напомене (188-189). На крају тезе налази се и Литература, на седам страна, као и Секундарна литература-извори, на пет страна.

VIII ОСТВАРЕНИ РЕЗУЛТАТИ И НАУЧНИ ДОПРИНОС ДИСЕРТАЦИЈЕ

У јасно дефинисаном теоријско-методолошком оквиру семантике метричких облика, аутор дисертације подробно и изузетно добро вођеном анализом одабраних примера изводи закључак да код прве генерације италијанских романтичарских песника долази до раслојавања метричког

репертоара, напуштају се поједине форме старије поезије или оне опстају само тамо где је циљ упутити на старију поезију, а друге, пак, задржавају. То је исто оно раслојавање које се уочава и у српској и хрватској поезији, с једином разликом што је у српској и хрватској књижевности народна књижевност постала национална, те националан и њен типични стих, док су у италијанској књижевности први "романтичарски" облици А. Манцонија и Ђ. Бершеа, који су корене имали у традиционалним формама, потом доживљени као "архаично-народни". И, како недвосмислено М. Алексић устврђује, управо се у тој афирмацији одређених облика и форми види да је одсудно за њихово укључивање у поетски канон – као и за одбацивање из тог истог канона – само тумачење облика, односно њихово значење које проистиче из таквог тумачења, њихова у времену и датим околностима одређена семантика. У српском и хрватском контексту то се нарочито уочава у преводима с италијанског језика: преводиоци све до пред крај 19. века једанаестерац замењују функционалним еквивалентом (асиметрични десетерац), али истовремено одступају од модела оличеног тим стихом, на плану облика песме, метричко-синтаксичке сегментације, риме, метричко-ритмичке структуре стиха, употребљавајући истовремено у властитој поезији јампски једанаестерац, на пример, уколико је носилац национално необележених облика. У италијанској, пак, поезији показатељ је то што код песника могу бити продуктивни и најразличитији облици претходне традиције, од оде и канцонете до тосканске октаве, старе балате и мадригала, уколико се њихово традиционално метричко одређење релативизује, а актуализује позивање на традиционално, средњевековно усмено. Напослетку, М. Алексић, суверено владајући метриком уопште и специфичним преламањима метричких и општих друштвених питања у доба романтизма, недвосмислено закључује своје истраживање речима да је "народни" модел како су га конципирали романтичари нужно сужен у односу на свеукупност метричко-формалних могућности једне књижевности која раздвајањем "ученог" од "народног", као и "страног" од "домаћег" уводи (идеолошка) тумачења јединственог метричког система.

IX ПРОВЕРА ОРИГИНАЛНОСТИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

На основу *Правилника о поступку провере оригиналности докторских дисертација које се бране на Универзитету у Београду* и налаза у извештају из програма *iThenticate*, којим је извршена провера оригиналности докторске дисертације „*Семантика стиховних облика у италијанској поезији и њихови еквиваленти у преводима на српски и хрватски с краја XIX и почетка XX века*“ аутора **Мише Алексића**, констатовано је да утврђено подударане текста износи 5%.

Овај степен подударности последица је цитата, личних имена и општих места и података, као претходно публикованих резултата докторандових истраживања који су проистекли из његове дисертације, што је у складу са Чланом 9. Правилника.

На основу изнетог, а у складу са ставом 2 Члана 8. *Правилника о поступку провере оригиналности докторских дисертација које се бране на Универзитету у Београду*, извештај указује на оригиналност докторске дисертације, те се прописани поступак припреме за њену одбрану може наставити.

X ЗАКЉУЧАК И ПРЕДЛОГ

Комисија за оцену докторске дисертације констатује да је дисертација *„Семантика стиховних облика у италијанској поезији и њихови еквиваленти у преводима на српски и хрватски с краја XIX и почетака XX века“* кандидата Мише Алексића оригинално и самостално научно дело и да су се стекли услови за њену јавну одбрану.

Комисија стога предлаже Наставно-научном већу Филолошког факултета Универзитета у Београду да прихвати с позитивном оценом Извештај о оцени докторске дисертације под насловом *„Семантика стиховних облика у италијанској поезији и њихови еквиваленти у преводима на српски и хрватски с краја XIX и почетака XX века“*, коју је урадио кандидат Миша Алексића под менторством др Снежане Милинковић и да је, у складу са прописима, упути Већу научних области друштвено-хуманистичких наука Универзитета у Београду на разматрање.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ:

1. _____
др Сања Париповић Крчмар
председник Комисије
2. _____
др Предраг Бребановић
члан Комисије
3. _____
др Розана Морабито (Rosanna Morabito)
члан Комисије
4. _____
др Наташа Гавриловић
члан Комисије